

Griselda - passat

Només sentia sons greus, foscos, opacs. Vaig pensar que definitivament ens separaven. Es tancava una vida en la qual cabíem els tres, fins que cadascun es va convertir en un colós i ja no va haver-hi recipient que ens pogués contenir.

M'hi van escoltar atentament. Aquest va ser el meu primer contacte. Les seves cordes vocals em van enredar, m'hi van embolicar. El meu violí mai havia sonat amb tanta força, amb tant entusiasme. Era jo la que tocava però era la veu de l'Alba la que feia vibrar les meves cordes. Em vaig oblidar de la por que tenallava la meua música en un poble on la venjança i la sospita eren diàries. Ningú dels que havíem cregut que desapareixeria la submissió i l'opressió no estava fora de perill. Els vaig agradar, i ella es va emocionar amb el meu nom. De Vivaldi, Griselda, era la seva òpera favorita. Vaig pensar que anava a aprendre i a gaudir tant, que vaig fer emmudir el risc que sentia per la seva proposta.

Actuariem en petits indrets, auditoris petits, places; això sí, amb piano. Ell el tocava fent a les nostres cordes un matalàs càlid i tou per què la música, surant, arribés a les oïdes de la gent, diluint-se en el seu interior i la fes respirar profundament. Això en la guerra eren moments agraïts.

El seu cotxe semblava una tortuga negra que anava desplaçant-se per camins atrotinats buscant grups de cases que trigaven massa en aparèixer. Mentrestant repassàvem el repertori que anàvem a interpretar a ritme de sotragueig desmanegat i sons de ferralla. Ell sempre decidia quina seria la primera peça del concert. Jo li discutia, l'Alba callava, però sempre acabàvem fent el que ell volia. Per què no cedia?

En les primeres actuacions estava tan pendent de fer-ho bé i que l'Alba estigués feliç cantant, sentint unes vegades les meves notes per acompanyar-la i trenar la seva veu amb la meva i, unes altres, el contrapunt per embellir-la que, en aquests moments, només m'importaven la música i els seus ulls mirant-me complaguda.

Quan vaig poder fixar-me en els textos, em vaig adonar que en el de la primera peça havia canviat una frase. No ho entenia. Una vegada, de nou en el cotxe, vaig preguntar. Els dos van riure. Si se m'oblida la lletra, invento. Em vaig unir a les seves rialles i la vaig admirar.

I van aparèixer altres pobles i per tant altres concerts. Començàvem una altra vegada amb el "*Deh, vieni non tardar*" de Mozart. I de bell nou, una part de la lletra diferent a l'original. No, no hi havia improvisat. L'Alba ho havia tornat a fer. Aquesta frase ja l'havia sentida. Hem d'explicar-l'hi, Maurici. Ho entendrà: Estava

enviant un missatge a un espectador que esperava notícies. A la nit vindrien dues persones a les quals calia subministrar aliments per pujar-los a la muntanya.

Vaig enfurir, em vaig creure utilitzada. La veu de l'Alba em va calmar. I en aquest moment vaig saber que jo també era dels seus.

A partir d'aquell dia, en el cotxe, ja no es discutia quina ària obriria el concert. La triàvem entre tots tres. Gaudíem canviant lletres, quadrant síl·labes i accents i sabent que els nostres missatges servien a l'esperança.

I un dia el perill es va fer visible. El nostre enllaç, ocult entre el públic, va desaparèixer precipitadament sense fer el seu senyal convingut de que tot anava bé. Tres homes malcarats, vestits de blau sanguinari, van ocupar el seu lloc. Venien a per nosaltres però en cap moment no van interrompre el concert. Segurament se'ls havia demanat discreció, però el seu uniforme hi va cantar, desentonat i desafinat. Durant els aplaudiments, el públic anava ensopegant amb ells sense deixar-los avançar, i aquest temps que se'ns va regalar ens va servir per escapolir-nos-en. Però la clandestinitat de la nostra missió s'havia evaporat.

Encara que la nostra música es resistia, tot i navegant entre els harmònics que creàvem, ens havíem esquerdat en tres trossos que havien de separar-se per sempre i amb ella, amb la nostra música, les partitures que tant ens confortaven.

Estaves massa imbuït en el teu piano, concentrat en fer gaudir de la música l'auditori..., encara que aquell públic que us escoltava estigués compost (a banda de las insignes autoridades) per pobletans famèlics, els quals, potser, no havien sentit en sa vida una música com aquella. Malgrat la concurrència, la misèria del local, les deficiències i la precarietat de tot allò, t'emocionava fins a les llàgrimes comprovar que, a través del temps, aquells sentiments ficats subtilment en unes notes dins de pentagrames despertaven quelcom d'inexplicable en aquelles cares ennegrides pel sol, el treball, la misèria, el dolor, la crueltat... i tantes i tantes penes més.

Quantes discussions havies mantingut amb els teus companys de lluita! T'havies cansat d'intentar convèncer-los de que el poble (sí, aquesta paraula que els omple la boca), sí, el poble subjugat i més planer també té necessitat de l'art, de la bellesa. La llibertat no està, com molts d'ells creuen, tan a prop. Encara no s'albira, ni de ben lluny, un futur lliure (tu penses que ni tan sols es pot albirar qualsevol futur).

I tu no sabies fer una altra cosa, i a ells els ha vingut bé utilitzar-te com a tapadora per a les seues maquinacions. Enllaç! Què sabies tu d'això? Tenies la certesa de que aquesta història acabaria malament. I l'Alba s'hi va entestar, havia de

saber-ho tot, i volia ajudar... I, clar, al final t'hi vas confiar i, a quina mala hora!, la vas implicar-hi. Però quan les coses van anar agreujant-se de veritat va ser en aparèixer la Griselda, tan enamorada de la música i de l'Alba.

Estaves tan capficat en el teu piano, tan concentrat en fer gaudir de la música aquell auditori, que ni et vas adonar de que alguna cosa imperceptible i maligna surava en l'aire. La mirada inquieta, la inflexió de la veu de l'Alba et va fer alçar la vista del piano i et va advertir que, entre el públic, el teu contacte hi havia desaparegut, i en el seu lloc hi havia aquells dels quals només podia venir la vostra perdició.

El final del concert va ser caòtic i confús. De darrere de l'escenari unes mans us van engrapar i, a empentes, us van fer sortir i pujar al cotxe que ja estava en marxa. Vas conduir frenèticament per caminals abonyegats i desconeguts, tots tres astorats i muts, fins a aquell indret, on atemorits i tremolosos vau baixar del cotxe.

Alba - futur

És inquietant com el pas del temps altera la figura d'aquells que un dia van existir, sobretot si no els hem conegut i només en tenim alguna referència escadussera de

contemporanis seus que amb prou feines recorden. Tampoc el testimoni personal escrit, amb les paraules ja descolorides, no ajuda a fer-nos-en una idea més clara, per més que el paper groguenc i rebregat doni fe dels anhels, de les afliccions d'un present que ja és passat i que ara jo analitzo des d'un futur ja impossible per a la protagonista de la història.

L'Alba va morir. Millor dit, la van executar després d'un "paseillo" amb dos companys més, que miraculosament se'n van salvar, un dia d'octubre de l'any 40 enmig d'un camí solitari que conduïa al cementiri; un d'aquells tètrics escenaris que se solien fer servir per a tan sinistres funcions. Mai no se'n va recuperar el cos, ni es té notícia d'on la van enterrar, si és que van arribar a fer-ho. És l'únic que en sé després d'àrdues recerques documentals i alguna entrevista.

Estic treballant en una tesi sobre les conseqüències de la guerra civil en un poblet del Pirineu on l'Alba va acabar els seus dies. Més de setanta anys després, encara costa de treure l'entrellat de certs esdeveniments que es produïren en aquell temps confús, i sobretot amb el que va succeir més endavant, quan la guerra només era un malson substituït per una pau tan sòrdidament amenaçadora que acabà imposant una realitat encara pitjor.

Els principals entrebancs amb què ens trobem els investigadors d'aquest extens període històric són la por a parlar, encara activa malgrat el temps

transcorregut, i el fet natural de la mort o de la salut massa malmesa de la majoria dels protagonistes que podrien explicar-nos de primera mà tot allò que encara està envoltat d'ombres.

El temps, pel que fa al testimoni oral i directe, òbviament juga en contra nostra, però de tant en tant (menys sovint, però, del que ens agradaria), ens trobem amb algun document inèdit que il·lumina alguns punts de foscor i ens acostava a persones injustament desconegudes, prematurament desaparegudes, la vida de les quals esdevé, per si sola, un feble i valuós fil conductor que ens durà a la reconstrucció, segurament maldestra i parcial, d'un tram vital personal i col·lectiu.

És aquest fil el que m'ha permès d'acostar-me una mica a l'Alba, al seu pensament, al seu sentiment plasmat en el full esgrogueït i arrencat del que imagino devia ser el seu diari, amagat dins d'una bossa de pell trobada a les golfes d'una casa en ruïnes. Un fragment de vida descontextualitzat que, no obstant, dóna alguna clau sobre el tarannà d'una persona idealista i compromesa amb la causa de la llibertat i la cultura. Una dona jove, dedicada a difondre la música i a restaurar la legitimitat de la República jugant-s'hi la pell. Algú profundament ferit i incomprès, que estimava i lluitava en silenci i a contracorrent.

Llegint els seus gargots sincers, àvids i coherents (tant coherents!) no he pogut evitar que s'escurcés la distància professional, la fredor que ens autoimposem per

tal de presentar els fets objectivament, i m'he sorprès a mi mateix implicat, plorant d'impotència davant d'unes paraules llunyanes, d'una vida segada prematurament. I el que potser és pitjor i em torba tant que no m'ho puc treure del cap: tal volta inútilment?...

Alba - passat

Ja m'ho han confirmat: avui hi tornarà a ser, assegut entre el públic. Un altre cop hauré de canviar la lletra del *Deb, veni non tardar* per comunicar-li les novetats del front de la manera més insòlita i també menys arriscada. Un mal necessari, això de variar la lletra de l'ària de Mozart. Per sort, no ho captarà l'auditori a qui va dirigit; aquest és el principal avantatge, però no em sento còmoda sent partícip de l'enganyifa: l'objectiu principal havia de ser apropar la música clàssica al poble, com molt bé ens havien indicat els de les Missions Pedagògiques. No hi puc fer més: és un motiu de força major, i per guanyar la guerra ens cal perdre alguna batalla. Ben mirat, potser aquí rau la funció de l'art, en posar-se al servei del bé comú i de la llibertat. No ho sé. Per més que ho vull justificar, hi ha alguna cosa que... No me'n surto a explicar-la per escrit, en aquestes reflexions que quan rellegeixo, no dubto a

estripar de seguit. Però certament, no m'acaba de convèncer això tan necessari que fem en detriment de la música, la meva altra passió.

Per treure'm el disgust d'assassinar vilment les nobles paraules del llibret de Lorenzo da Ponte, em concentraré en ella, en la Griselda. Com faig sempre, somiaré desperta amb la dolcesa del seu violí, amb la possibilitat (més que remota, ho sé) de convertir-me en una rèplica femenina del Gualtiero de l'òpera de Vivaldi.

Com m'agradaria que la incomprensió general, el rebuig inclús, tinguessin un fonament real, i ella, la meva Griselda (almenys la Griselda idealitzada, la font d'on brolla el meu desig), agafés la mà que mai no gosaré a oferir-li i volés amb mi, totes dues gaudint del nostre particular paradís, deixant-nos gronxar sense pensar en res, amb la màgia que desprenen les notes sortides del seu violí. Sense paraules, només mirant-nos i somrient, còmplices totes dues contra una adversitat de la qual ella no n'és encara prou conscient en tota la dimensió que impliquen el perill constant i les meves súpriques silencioses i ignorades. Griselda...

Estic convençuda que Maurici no es va atrevir a somiar mai amb un desordre com aquest nostre, un desordre amb un argument per a un d'aquells contes que amb afany escriu per les nits, amb els llavis morats de xuplar el llapis i els ulls vermells de forçar la vista sota la llum de carbur. Ni en els seus més delirants somnis hauria imaginat que trucar-me per acompanyar-los amb el violí en aquests viatges seus de portar la cultura als pobles remots del Pirineu es convertiria en aquest desvari d'amor, d'intrigues i de mala sort.

Jo tampoc.

L'Alba ha estat el descobriment més important de la meua vida. La seua veu envellutada i els ulls humits dient-me "giogia bella" no els pot resistir ningú. Tocar amb ella (encara que a poc a poc he anat fent-ho només per a ella) ha estat el millor que m'ha passat aquests últims mesos, per no dir en la meua vida. I aquesta nit ha estat sublim. Com ha cantat!, encara em tremolen les cames ...

Ha canviat les primeres paraules de l'ària. Això ja ho sabíem.

Aquesta nit era especial, ho sé (he vist la seva por en començar, i els nervis a la pell del Maurici). Però després de les paraules bastardes que roben a Mozart i a Da Ponte la seva màgia, l'Alba ha tornat a apagar la torxa nocturna i ha fet callar el

món una altra vegada. Com canta, com acaricia amb la seva veu la frescor de l'herba, com fa que el destí es faci real i brilli la nit...

I hem vist sortir de la sala l'enllaç. I entrar el trio de la mort, aquests tres espantalls plens d'odi i venjança. Però la seva veu no ha dubtat en cap moment. Ha seguit cantant per sobre el piano. La seva veu ha apaivagat la remor del vent i de la por.

En acabar, hem saludat cerimoniosament però hi hem sortit corrent. Mentre jo recollia la bossa al camerino han pujat al cotxe. Maurici ha decidit que la bossa no podia tornar amb nosaltres aquesta nit, que ens comprometria si ens revisaven el cotxe en algun control durant la nostra fugida i, baixant del cotxe, ha anat al maleter, l'ha tret i l'ha deixada a terra. Avui no és menjar. Ni diners. La bossa que havien de recollir avui porta escrit el passat de molts i el futur d'altres: són papers que possibiliten la vida més enllà dels Pirineus, fins i tot "mar enllà"... Avui érem missatgers de passaports, bitllets de vaixell, de cèdules d'identitat i cartes de recomanació-sol·licitud d'asil. Avui no s'hi val un fracàs. Avui hem d'entregar la càrrega sí o sí, sense excuses, sense cap error. La meva primera missió conscient (que ximple, quantes vegades havien fet l'intercanvi sense que jo m'adonés de res) i es converteix en l'última. Jo em quedo la borsa, jo la porto, espereu a la casa ...

El crit de l'Alba m'ha gelat la sang. He vist com de negre estava el cel i la brasa d'una cigarreta d'algú que ve cap a nosaltres. He agafat la bossa i he sortit corrent. He d'arribar al refugi. L'Alba i el Maurici distrauran l'enemic.

I ara comprenc el crit de l'Alba: ja no podré tornar jo tampoc.

Alba - present

Del diari d'Alba, el dia dels fets

Ara ja saps, amor meu, què amagàvem amb els nostres jocs, el Maurici i jo. Ara ja són inútils les meves precaucions i els meus secrets. No saps com esquinçaven el meu cor, aquestes petites burles que et fèiem. Aquesta nit hem de tornar a canviar la lletra. El concert, de nou, serà un acte de resistència, una comèdia delirant en aquesta guerra que dura tant i que no sé si guanyarem mai.

Com ha canviat tot des que vas venir, com s'ha il·luminat, com brilla Mozart entre gresols, que bonica la lluita quan és al teu costat!...

Deh, vieni, non tardar, oh gioia bella,

...amb l'arc tensat vas arribar al meu costat, bella com una nit de lluna plena i de cel serè, provocant que el teu violí fes més clara la meva veu i més dolç el meu timbre, tot omplint de llum els llargs viatges entre pobles tan llunyans i convertint aquest joc de músics bojós republicans en una agosarada aventura de missatges xifrats, consignes secretes i lliuraments de diners, menjar i esperança...

vieni ove amore per goder t'appella,

...sé que els meus ulls, malgrat la meva por, et van enviar senyals de l'amor que anava creixent al meu pit entre les meves àries i els teus solos, espurnes de la llum que naix quan esquinces les cordes del teu violí i arrapes els meus nervis...

finché non splende in ciel notturna face,

... i van ser els meus ulls els que et van fer de far, dius, entre les grises corbes d'aquests camins de la llibertat entre reixes que són els nostres concerts, portant Mozart als llogarets, entre les bombes que els poderosos sembren en els camins del progrés i la llibertat del poble...

finché l'aria è ancor bruna e il mondo tace.

...aquesta nit farem callar la guerra: un últim concert i un últim lliurament. Si tot va bé, aquesta nit tornarem a pujar a la tortuga negra per última vegada. I tornarem a casa, tu i jo, ara sí, juntes...

Qui mormora il ruscel, qui scherza l'aura,

...ara que ja ho saps tot, que ens has descobert i els teus retrets han estretat la nostra abraçada: quina màgia tenir-te entre els meus braços, quins dolços són les teves llàgrimes en els meus cabells, quantes nits he somiat amb els teus petons!...

che col dolce sussurro il cor ristaura,

...encara que al teu costat tot sembla més senzill, tot se'm fa fàcil, fins i tot les consignes i els missatges que deixem quan no podem lliurar la càrrega...

qui ridono i fioretti e l'erba è fresca,

...ara que ho saps tot i tot ho acceptes...

ai piaceri d'amor qui tutto adesca.

...i et menjaria a petons si no em frenés el respecte i la por que li tinc al Maurici i a la causa de la llibertat que encara no tenim i tant desitgem...

Vieni, ben mio, tra queste piante ascose,

...però cantaré aquesta nit al teu costat, i la teva música i la meva veu volaran sobre el piano, i lliurarem la bossa amb els nostres últims encàrrecs i els nostres primers petons, i volarem juntes per sobre de la por...

Ti vo' la fronte incoronar di rose.

...Aquesta nit, en acabar el concert, pujaré al cotxe i et lliuraré el meu cos, doncs ja tens la meva ànima, el meu cor i el meu desig...

La Griselda ha fugit amb la bossa, tinc la sensació que amb la perspectiva del pas del temps pensarem que la prioritat no era la bossa, que la prioritat érem nosaltres, era l'Alba, a qui va trair la seva veu, les seves paraules. Ho fèiem convençuts, és cert, pel poble, per la llibertat, per la igualtat. Quan semblava que havíem aconseguit allò tant desitjat, es trencà, el trencaren. Els que no varen poder anar al front a defensar-lo ens inventàvem maneres de fer-ho; jo només en coneixia dues, la música i les persones. La combinació de les dues, salvar vides a través de la música, era la única cosa que em permetia aclucar els ulls a la nit. Però ara que han encaçat l'Alba tinc la certesa que mai més podré tornar-hi, ni a una cosa ni a l'altra; no es pot salvar ningú si no ets ningú, no es pot tocar el piano sense ànima, i l'Alba és la meva ànima.

Amagat darrere els matolls, sento la fresa dels que se l'emporten i noto la meva ànima fugir amb ella, per protegir-la i estimar-la, i noto que jo em quedo sol, fred i buit. La por m'impedeix moure'm i penso en la Griselda i en la maleïda bossa, i en les vides que salvarà si ho aconsegueix, vides que compensaran el nostre sacrifici, el de l'Alba. Ho aconseguirà és valenta, i, sobretot, està enamorada; això li donarà energia i força per fer el lliurament.

A l'escenari, la mirada freda i calculada de la Griselda quan han entrat els tres homes, m'ha fet atribuir-li la responsabilitat; després he vist clar que m'he precipitat, ella mai no li faria això, a l'Alba. Una corda les lligava les dues, una corda que dia a dia s'anava escurçant i allunyant-se de mi, malgrat que a mi no em molestava; l'Alba és i era la meva ànima; el què fes ella amb la seva no em correspon a mi de jutjar-ho ni interpretar-ho; jo amb un bocinet d'ella en tinc i en tenia prou.

Tinc el cap espès: la por i el fred m'impedeixen pensar com cal, penso en l'Alba i ho faig en passat; m'obligo a utilitzar el present per tal d'assegurar-me que encara hi és, però em costa. Noto la meva ànima perduda junt amb la seva, m'he de pessigar per assegurar-me que el meu cos encara és aquí. Ja no sento soroll, hauré de moure'm i buscar el camí, tornar amb la tortuga és impensable, espero i desitjo que la Griselda se'n surti, ja no em noto l'ànima, l'Alba ja no hi és.

La troballa de la pàgina del diari de l'Alba em posarà sobre la pista de la Griselda, la violinista d'aquell trio errant que havia fet mans i mànigues per tombar l'esdevenir d'uns fets que, ja aleshores, i encara que ningú no ho sabés encara, estava sentenciat.

No serà gaire difícil: *donya* Griselda, com la coneixeran en aquell poblet, serà tota una institució, especialment per a la gent de més edat, que pronunciarà el seu nom amb servil reverència no exempta d'un deix quasi imperceptible de recança.

Hauré d'insistir molt perquè *donya* Griselda em rebi. Al començament, quan li explicaré el motiu del meu interès en ella, es negarà a parlar amb mi. No serà fins a sentir el nom de l'Alba que obrirà els ulls com si les ninetes li volguessin sortir de les òrbites amb intenció d'iniciar una vida pròpia i independent, i amb aire de falsa condescendència, acceptarà per fi la meva presència. Després d'un intercanvi formal de frases fetes i cortesies, de cop i volta oblidarà el seu posat de gran dama distingida i distant, i mentre em clavarà les ungles, rosades i cuidadíssimes, al canell, m'arrossegarà fins a l'interior de la casa pairal de pedra antiga, amb escut d'armes i profusos arbres genealògics farcits de dobles cognoms separats amb guió, que es perdran en la nit dels temps.

–D'on l'ha tret, vostè, aquest nom?– em dirà amb gest entre incrèdul i irat.

–Veurà, senyora: com ja li vaig avançar per carta, tinc el propòsit d'escriure una tesi sobre els esdeveniments de la guerra civil per aquestes contrades. Un fragment del diari de l'Alba m'ha vingut a parar a les mans i...

–Ensenyi-me'l– m'exigirà amb l'arrogància de qui està molt acostumat a manar.

Li'n mostraré una fotocòpia sense dubtar, i em sorprendrà constatar que a mesura que anirà llegint, dues llàgrimes li rodolaran rostre avall. Amb la veu entretallada per l'emoció i els records, em demanarà si s'ho pot quedar. Li diré que, sí, a canvi de deixar-se fer algunes preguntes.

Ella retornarà a l'encarrement inicial, impactada per la contundència del mot *preguntes*, que la remourà per dins i li suposarà uns quants inconvenients a la seva plàcida vida de vídua de capità general de l'exèrcit, condecorat en diverses ocasions i relacionat amb la flor i nata de l'antic règim.

–No. Preguntes, no -em dirà amb to de veu inflexible-. De tota manera –ara el to es tornarà condescendent–, si és tan amable de permetre'm que em quedi aquesta fotocòpia, jo li donaré un altre document que, si vol, pot publicar, sempre i quan no reveli el meu nom complet. I naturalment, no vull que consti enlloc que jo

l'hi he lliurat. Si s'hi compromet, tot seu –Novament, inflexió severa–. En cas contrari, sàpiga que ho negaré tot i el duré als tribunals per calúmnies.

–Sí, sí, és clar. Si vostè s'hi nega, jo no revelaré la meva font de cap de les maneres– li contestaré, una mica empipat per la seva prepotència.

–Molt bé, doncs. Esperí's aquí– em tornarà a ordenar.

Astorat, romandré assegut en aquell sofà rígid mentre la meva mirada curiosa recorrerà les cares, les armes i les gestes dels avantpassats militars del marit de *donya* Griselda, transformades totes elles en decoració pictòrica de gust dubtós. Quan reapareixerà, majestuosa i elegant, em fixaré millor en el seu aspecte de dignitat impostada: coll, orelles i dits carregats de perles i maragdes, i un discret fermall de malaquita sobre la blanquíssima brusa de seda natural.

Durà un paper a la mà que em lliurarà com si el seu contingut la cremés, tot evitant creuar la seva mirada amb la meva. Comprovaré, feliç per la troballa, que es tractarà d'una altra part del diari de l'Alba on expressava l'amor per les dues passions de la seva vida: la música i la Griselda (no sabré precisar amb exactitud si l'ordre seria ben bé aquest). Però més enllà dels deliris poètics i idealistes d'una pobra noia assassinada feia més de setanta anys, la importància d'aquell paper fràgil i deslluït pel pas del temps, raurà en què la data es correspondrà amb el mateix dia en què l'Alba fou executada.

–Emporti-se'l, li ho prego– em demanarà –. No cal que en faci fotocòpies ni que me'l torni. És més, tan bon punt vostè hagi sortit per la porta, em desfaré d'aquest altre tros de passat que m'acaba de donar. Abans, però, me'l llegiré encara unes quantes vegades, fins a aprendre-me'l de memòria...

–Ara, vagi-se'n i emporti's això. I si us plau, no em molesti més... No crec que em quedin gaires anys de vida; anys, per altra part, que considero un regal després d'aquella nit infausta, després d'aquells fets que més m'estimaria haver oblidat ja que no els vaig poder canviar. I no voldria que els meus fills i els meus néts trobessin mai cap indici que els dugués a suposar la realitat: que el seu llinatge i les seves existències amaguen més d'una traïció.

Maurici - futur

Grenoble, 1 d'abril del 1942

Carta adreçada al meu fill nonat quan tingui la majoria d'edat

Estimat fill (o filla),

Coneixeràs el meu rostre a través de velles fotografies que ben poca cosa et diran. Potser la mare t'explicarà, adequant el llenguatge i els fets al teu enteniment, qui va ser el teu pare i a quines circumstàncies va haver d'enfrontar-se.

Ni jo et coneixeré a tu ni tu em coneixeràs a mi. Això no ho podrem canviar, però en la mesura de les possibilitats que ens brinden l'escriptura i la lectura, transcendirem les barreres de l'espai i del temps, i mantindrem tots dos un diàleg silenciós que, no obstant, dotarem de tota l'eloqüència que les paraules pronunciades rarament posseeixen.

Voldria explicar-te els motius d'una decisió estrictament personal que sé que us afectarà la resta de la vostra vida, a tu i a la teva mare. Encara que et costi de creure, ho faig per no perjudicar-vos; almenys, més del que és inevitable.

M'he cansat de viure, de lluitar sempre a contracorrent i de no obtenir mai els fruits que tants de nosaltres esperàvem després de molts sacrificis inútils. Estic tip de fugir, d'amagar-me, d'ocultar el meu nom, de patir tortures, de suportar la petja fètida i amarga del feixisme. De sentir-me traït per qui considerava companys i amics.

No sé què t'haurà dit la teva mare sobre el que va passar. Ella no ho va viure i només coneix la versió que jo li he anat explicant dels fets ocorreguts, una mica pel damunt i sense entrar en gaires profunditats. Tu, però, vull que ho sàpigues tot.

Necessito esplaiar-me amb algú a qui no veuré mai; algú que, paradoxalment, em resulta més proper que ningú altre, tret de l'Alba, una persona molt important per a mi, de qui seguidament et parlaré.

No ha passat tant de temps des d'aleshores, i no sé per què em fa l'efecte que els anys m'han caigut a sobre amb una pressa inusitada, amb violència fins i tot, deixant-me enfonsat i sense cap il·lusió. Quatre anys no són res en la vida d'un home, segur que tu ho saps molt bé a hores d'ara, mentre llegeixes això. Però en el meu cas, aquests quatre anys representen tota una vida plena de dolor, decepcions i camins equivocats.

No puc continuar. No me'n sortiria.

En aquella època, durant la guerra, i amb l'excusa de la música, la meva amiga Alba i jo ens dedicàvem a fer d'enllaços per als nostres, transmetent-los notícies de vital importància que ens havien de donar la victòria. Ho fèiem amb les úniques armes que coneixíem: la música, i era ella qui, canviant la lletra de les òperes, comunicava els missatges sense que el públic assistent s'adonés de res. Al principi, inclús ens divertia, inconscients com érem del perill que corríem. A fi de comptes, no deixàvem de ser res més que uns joves agosarats i idealistes!

L'Alba era l'ésser més íntegre i meravellós amb qui mai m'he trobat. I no et pensis, fill, que estic exagerant gens ni mica. Els tòpics, de vegades, funcionen, i

encara que la frase et sembli gastada i buida, els millors acostumen a morir joves. És una simple qüestió de supervivència, d'imposició de la llei del més fort. Del més cabró, si m'ho permets i si l'acurada educació que t'haurà proporcionat la teva mare no et trasbalsa gaire quan llegeixis aquesta expressió.

Poc després, es va unir a la nostra petita companyia la Griselda, una jove ingènua i molt dotada per la música, que mai no va acabar de fer-me el pes. De raons no me'n faltaven: aquella violinista era el complement perfecte per acompanyar la veu prodigiosa i única de l'Alba. I sembla que no només des d'un punt de vista musical, per més que em pesi.

Tots tres formàvem un triangle que havia de ser una figura compacta, però que en realitat es deformava perquè els seus vèrtex cada cop s'anaven esquerdant més i més. Jo sempre havia estat enamorat de l'Alba (ja ho hauràs endevinat, si has continuat llegint les meves paraules i has arribat fins aquí). Era un sentiment intens que s'incrementava dia a dia i no em deixava viure: ella era els meus ulls, les meves mans, la meva vida sencera. Hi confiava absolutament. Sé que l'Alba també m'estimava molt, però estava absolutament fascinada per la Griselda, qui sempre m'havia semblat una d'aquelles persones que, a la vida, juguen a la carta que més els convé. No ho puc dir amb seguretat. Només és una impressió, una d'aquelles intuïcions que et fan dubtar sense tenir cap evidència que les sustenti. En qualsevol

cas, la maleïda Griselda fou l'únic punt de fricció entre l'Alba i jo, que sempre ens hàviem entès sense necessitar paraules. La violinista impertèrrita va ser, definitivament, l'autèntica nota discordant dins la nostra íntima i musical associació.

Aquestes mateixes intuïcions irracionals (possiblement producte de la meua gelosia) em van fer sospitar sobre el que va passar aquella nit terrible en què els feixistes ens van arraconar com si fóssim rates. Aquella nit que no puc oblidar de cap manera, quan la Griselda es va quedar amb la bossa dels documents que calia entregar, i suposo que va tenir un paper molt important en el desenllaç de tot plegat, lluny de la cara de bona noia entregada a la causa que s'entestava a oferir-nos. Desconec a canvi de què, però m'ho puc imaginar: la Griselda va acabar traint-nos. M'ho diu el cor, encara que em faci mal només de pensar-ho.

Per l'Alba, per l'amor que sempre li vaig tenir i per respecte a l'adoració que ella sentí per la Griselda, m'he inventat mil raons per autoconvèncer-me de la innocència de la joveníssima violinista que havia format part de les nostres vides en un moment tan delicat. No me n'he sortit mai, aquesta és la pura realitat. Encara que em dolgui, m'estimaria mil vegades més tenir la certesa que els sentiments de la Griselda envers l'Alba eren sincers, i poder deixar de banda aquests dubtes que em roseguen les entranyes.

A l'Alba la van executar sense misericòrdia, justament a l'hora en què la nit i el dia es confonen, en un tètric i involuntari homenatge al seu nom, a la lluminositat que emanava dels seus ulls, del seu somriure ample, de la franquesa del seu rostre. I jo, ferit greument, allà estirat enmig del silenci del cementiri, fent creure a aquelles hienes assedegades de sang que havien aconseguit matar-me, vaig poder fugir a través de les muntanyes, comptant amb l'ajut d'una família pagesa que em va donar aixopluc al seu mas. La Griselda, sé que va sobreviure. Ignoro per on deu parar ni que ha sigut d'ella. Tampoc no m'importa gaire.

La resta, fill, ja la deus conèixer: vaig arribar aquí, i després d'una sèrie de feines humiliants i mal pagades, vaig conèixer la teva mare i ella em va aconseguir les classes particulars de música per a noies benestants de l'alta societat de Grenoble. Poc després, t'esperàvem a tu...

Un final feliç a tant de turment? No, fill meu. Això només existeix als contes de fades, i la vida no ho és (també te n'hauràs adonat, d'aquest fet, des del futur on em llegeixes). El feixisme és implacable i m'ha perseguit fins aquí. No puc suportar tornar a presenciar tortures als dissidents, veure com humilien les dones tallant-los els cabells i deixant-les rapades com a bombetes. No puc evitar enfrontar-me a l'enemic per enèsima vegada. Necessito destruir-lo, anihilar-lo, no permetre més aquesta barbàrie de la qual no aconsegueixo deslliurar-me, vagi on vagi...

Però ara hi sou vosaltres: la teva mare i tu. Sobretot tu. No em puc permetre de posar-vos en perill. No vull que si això acaba malament hagi de dur per sempre l'etiqueta de “fill de comunista”, d’“enemic de la pàtria” (tant se val si és la francesa com l'espanyola). Sempre és millor –i creu-me que sé de què parlo– que et considerin el fill d'un pobre malalt, d'un covard que no va saber enfrontar-se a la vida. En certa manera, és veritat: qualsevol esforç de la meva part resultaria estèril. Tot és inútil. Desaparèixer és el millor que puc fer per tu i pel teu futur.

No ho entendràs, en sóc conscient, i no tinc cap dret a convèncer-te. Ni tan sols ho intento. Només et demano una mica de comprensió, que miris de posar-te a la meva pell i que tinguis present que les comoditats que no dubto que gaudiràs en aquest (per a mi) futur nebulós, es deuran en gran part a gent com el teu pare, que varem donar-ho tot per millorar una mica aquest món injust i apedaçat.

Fill, no sóc del tot sincer, t'ho he de confessar: el món està trasbalsat, dirigit per forces del mal que es van estenent com una sinistra taca d'oli que ho empudega tot. El cert és que ignoro com serà el futur: deliberadament barrejo els desitjos amb el temor d'una realitat igualment brutal que la que estic a punt de deixar, perquè vull imaginar que aquest futur que jo no veuré i que serà el teu present, sense ser perfecte, serà més esperançador. Ho anhele amb tota la vehemència de què sóc capaç, però sincerament no ho crec. No t'he d'enganyar, no tindria cap sentit.

Me'n vaig, fill. Estic cansat. Continua tu la lluita: et passo el relleu; aquesta és l'única herència que et puc transmetre. Jo ja no seré enlloc quan tu llegeixis aquesta carta, però m'il·lusiona pensar que m'imaginaràs com un testimoni mut que sempre serà al teu costat empenyent-te a aconseguir tot allò que a mi se'm va resistir. No consentis que ningú t'arrabassi mai la llibertat. És l'única cosa que, a la vida, és innegociable. I si pots, perdona'm...

Acataré la sentència del teu judici futur i inexorable.

Maurici. El teu pare